

Ollaan ihmisiksi – Opiskelijoiden epäasiallisen kohtelun ja kiusaamisen ennaltaehkäisy Jyväskylän ammattikorkeakoulussa

Jyväskylän ammattikorkeakoulu	Postiosoite/Address	Puhelin/Tel.	Faksi/Fax	Internet	Y-tunnus
JAMK University of Applied Sciences	PL 207	0207438100	(014) 4499694	www.jamk.fi	1006550-2
	FI-40101 Jyväskylä	+358 20 743 8100	+358 14 4499694		
	FINLAND				

23.6.2020

Sisällysluettelo

1	Johdanto	3
2	Epäasiallisen kohtelun ja kiusaamisen ilmenemismuodot	3
3	Epäasiallisen kohtelun ja kiusaamisen ennaltaehkäisy ja puuttuminen	4
3.1	Opiskelijayhteisö ja vertaistuki (JAMKO)	5
3.2	Häirintäyhdyshenkilö (JAMKO)	6
3.3	Opettajatutor	6
3.4	Opinto-ohjaaja	7
3.5	HyPe Team	7
3.6	Oppilaitospappi	7
3.7	Opintopsykologi	8
3.8	Opiskelijaterveydenhuolto	8
4	Epäasialliseen kohteluun ja kiusaamiseen puuttumisen toimintamalli.	9
5	Toimintamallin seuranta, arviointi ja päivittäminen	10
6	Lähteet	10

23.6.2020

1 Johdanto

Jyväskylän ammattikorkeakoulussa halutaan kiinnittää huomiota turvalliseen opiskeluympäristöön, yhteisöllisyyteen ja opiskelijoiden hyvinvointiin. Opiskelijoiden hyvinvoinnin heikkeneminen on tuotu esille monella osa-alueella Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön toteuttamassa Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimuksessa (2016). Miltei joka kymmenes ammattikorkeakouluopiskelijoista on kokenut kiusaamista opiskeluaikanaan ja psyykinen oireilu ja yksinäisyys ovat lisääntyneet vuosi vuodelta.

JAMKissa ei hyväksytä minkäänlaista epäasiallista kohtelua tai kiusaamista. Jokainen korkeakouluuyhteisön jäsen on vastuussa omasta käyttäytymisestään, jonka tulee olla asiallista, toisia kunnioittavaa, eettisesti kestäväää ja hyvien tapojen mukaista. Tavoitteena on, että JAMKissa vallitsee tasa-arvoinen, oikeudenmukainen, turvallinen, osallistava ja innostava opiskeluilmapiiiri. (JAMKin Järjestyssäännöt, Eettiset periaatteet ja Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma).

JAMKin ja opiskelijakunta JAMKOn toimijoista koottu työryhmä on valmistellut Ollaan ihmiseksi –asiakirjaa, jossa alkuun kuvataan epäasiallisen kohtelun ja kiusaamisen ilmenemismuodot sekä keskeiset toimijat ja heidän roolinsa ennaltaehkäisevässä työssä. Asiakirjan lopussa on toimintamalli tilanteisiin, joissa opiskelijaan kohdistuu epäasiallista kohtelua tai kiusaamista.

2 Epäasiallisen kohtelun ja kiusaamisen ilmenemismuodot

Epäasiallinen kohtelu on toistuvaa kiusaamista, häirintää, syrjintää, mitätöintiä tai muuta kielteistä käyttäytymistä. Epäasiallinen kohtelu voi olla korkeakouluuyhteisössä opiskelijoiden välistä, opiskelijoiden ja opettajien välistä, työkavereiden välistä tai työntekijän ja esimiehen välistä.

Kiusaamista on esimerkiksi nimittely, haukkuminen, selän takana puhuminen, juorujen levittäminen, nolaaminen, solvaaminen, henkilökohtaisten ominaisuuksiin kohdistuva pilkkaaminen, perusteeton arvostelu ja ryhmän ulkopuolelle jättäminen.

Kaikkia edellä mainittuja kiusaamisen muotoja voi ilmetä myös sosiaalisen median kanavilla. Kiusaaminen voi myös ilmetä esimerkiksi fyysisenä tönimisenä, lyömisenä, kuristamisena tai kiinni pitämisenä.

Häirinnällä tarkoitetaan henkilön tai ihmisryhmän arvon tai koskemattomuuden tarkoituksellista tai tosiasiallista loukkaamista. Häirintätilanteelle on ominaista uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai hyökkäävä ilmapiiri. Sukupuoleen perustuva häirintä on ei-toivottua käytöstä, joka liittyy sukupuoleen, esimerkiksi halventavaa tai alentavaa puhetta toisen sukupuolesta.

23.6.2020

Seksuaalista häirintää ovat seksuaalisesti värittyneet vitsit, ehdottelu, vaatiminen ja fyysinen koskeminen sekä raiskaus tai sen yritys.

Syrjinnästä on kyse silloin, kun henkilöä tai ihmisryhmää kohdellaan ilman hyväksyttävää syytä eri tavoin kuin toisia samassa asemassa olevia. Yhdenvertaisuuslain (1325/2014, § 8) mukaan ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesiteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syy perusteella.

3 Epäasiallisen kohtelun ja kiusaamisen ennaltaehkäisy ja puuttuminen

Jokaisella korkeakouluyhteisön jäsenellä on velvollisuus asenteellaan ja teoillaan osoittaa, ettei yhteisössä sallita epäasiallista kohtelua ja kiusaamista sekä puuttua siihen. Asiaan puuttuminen ja ratkaiseminen vaativat aktiivisuutta ja määrätietoisuutta. Näiden kokemusten jakaminen ja dokumentointi on tärkeää kiusaamisen ja epäasiallisen kohtelun vähentämisessä ja pitämässä pois yhteisöstämme ja toimintakulttuuristamme.

Opiskelija itse ei aina tunnista tai tiedosta tai hänellä ei ole voimavaroja viedä esiintyviä epäkohtia eteenpäin. Kaikilla korkeakouluyhteisön jäsenellä on velvollisuus ottaa havaitsemansa huoli puheeksi, varhaisen välittämisen periaatetta soveltaen. Periaate tarkoittaa sitä, että huolen havaitsija ottaa puheeksi huolta aiheuttaneen asian tai tilanteen sen henkilön kanssa, johon huoli kohdentuu. Kukaan ei voi ottaa puheeksi toisen kantamia huolia, vaan huolen omistaja on aina läsnä puheeksiottotilanteessa. Puheeksi ottamisen tulee tapahtua luottamuksellisesti, arvostavasti ja yksityisyyttä suojaten. Tilanteissa, joissa huoli on akuutti tai omat voimavarat koetaan riittämättömiksi tai huolen omistajia on useita, huoli otetaan puheeksi useamman asianosaisen läsnä ollessa.

Luvussa esiteltävät tahot ja henkilöt ovat avaintoimijoita opiskelijahyvinvoinnista huolehtimisessa, ja heillä on työtehtävistään käsin rooli epäasiallisen kohtelun ja kiusaamisen ehkäisyssä. Asiakirjan lopussa oleva toimintamalli luo yhtenevät käytänteet tilanteiden ratkaisuissa esimerkiksi sovitteluvaiheessa. Sovittelijoina toimivat tehtävään erikseen koulutetut henkilöt. Heitä ovat häirintäyhdyshenkilö, opettajatutor (max 5 / yksikkö), opinto-ohjaaja, oppilaitospappi ja opintopsykologi. Ajantasaiset tiedot sovittelijoista löydet opiskelija- ja henkilöstöintrasta. Jos tilanteeseen ei voi soveltaa ammattikorkeakoulun sisäisiä sääntöjä ja toimintaohjeita, esim. tilanteen täydessä rikoksen tunnusmerkit, opiskelijaa ohjataan ottamaan yhteyttä viranomaiseen.

23.6.2020

3.1 Opiskelijayhteisö ja vertaistuki (JAMKO)

Jyväskylän ammattikorkeakoulun opiskelijakunnan rooli kiusaamisen ehkäisyssä on luoda yhteisöllinen ja yhdenvertaisuutta edistävä ilmapiiri koko korkeakouluun yhdessä tutoreiden, mentoreiden ja koulutusala järjestöjen kanssa. Opiskelijakunta järjestää monimuotoisen opiskelijakunnan huomioivia palveluita, toimii opiskelijoiden tukena koulutuspoliittisissa ja sosiaalipoliittisissa kysymyksissä, välittää tietoa tukipalveluista sekä pitää huolta yhdenvertaisesta opiskelu ympäristöstä. Opiskelijakunta JAMKO toimii opiskelijoiden etujen valvojana ja pitää huolen, että opiskelijan oikeudet toteutuvat. JAMKOon on myös nimitetty häirintäyhdyshenkilö, joka toimii opiskelijan tukena vaikeammissa häirintätilanteissa.

JAMKO kouluttaa joka vuosi vertaistutoreita sekä mentoreita, joilla on tärkeä rooli hyvän yhteishengen ja turvallisen opiskelu ympäristön- ja ilmapiirin luojina. Koulutuksissa heille annetaan valmiudet kiusaamistilanteissa toimimiseen ja heidän tehtävänään reagoida havaitsemaansa epäasialliseen käytökseen ja toimia esimerkkinä uusille opiskelijoille. He ovat matalan kynnyksen tahoja, joille opiskelija voi kertoa havaitsemastaan kiusaamisesta tai omasta kokemuksestaan. Tutorit ja mentorit auttavat asian selvittämisessä ja ohjaavat tarvittaessa erilaisten tukitoimien piiriin. Tutorit ryhmäyttävät uudet opiskelijat lukuvuoden alussa, mikä edistää luottamuksellisen ilmapiirin ja yhteishengen syntymistä. Tutoreita kannustetaan puhumaan ryhmänsä kanssa avoimesti kiusaamisesta ja sen ilmenemismuodoista, jotta opiskelijat osaavat kiinnittää asiaan huomiota omassa sekä oman ryhmänsä toiminnassa. Tutorin avustuksella ryhmälle kannattaa laatia myös omat pelisäännöt, joissa käsitellään myös tasa-arvoista ja yhdenvertaista kohtelua. Opiskelijoita velvoittavat myös korkeakoulun yhteiset suunnitelmat ja järjestyssäännöt.

Opiskelijayhteisöllä on iso merkitys turvallisen opiskelu ympäristön ja vertaisryhmän hyväksyvän ilmapiirin luomisessa. Erilaisissa opintoihin liittyvissä ryhmissä tulisi huomioida ja hyväksyä erilaiset opiskelijat, taustat, oppimis- ja työskentelytavat sekä kiinnittää huomiota omaan vastuulliseen käyttäytymiseen, kuten yhdenvertaiseen kohteluun, toisten huomioimiseen, osallistamiseen, palautteen antamiseen rakentavasti ja toisen työn arvostamiseen. Myös puheeksi ottamisen kulttuuri tulisi olla opiskelijoiden välillä luonnollinen osa.

23.6.2020

3.2 Häirintäyhdyshenkilö (JAMKO)

Häirintäyhdyshenkilö on opiskelijakunta JAMKOn erikseen nimeämä henkilö, joka toimii opiskelijan tukena tilanteissa, joissa epäillään häirintää, syrjintää tai epäasiallista kohtelua. Häirintäyhdyshenkilö toimii luottamuksellisesti, puolueettomasti ja selvittää, onko tilanteessa toimittu JAMKin sääntöjen ja toimintamallien mukaan. Häirintäyhdyshenkilö voi tulla mukaan myös asianosaisten keskusteluun, auttaa asian ratkaisussa ja tarvittaessa neuvoa, kuinka viedä asiaa virallisten toimintamallien kautta eteenpäin. Kaikista toimenpiteistä päätetään yhdessä opiskelijan kanssa.

Häirintäyhdyshenkilö toimii vain opiskelijan omasta toiveesta. Häirintäyhdyshenkilö voi kuitenkin toimia neuvonantajana esimerkiksi opiskelijoille, tutoreille tai koulutusala järjestöille, jotka ovat havainneet opiskelijatovereittensa joukossa tai henkilöstön taholta häirintää, syrjintää tai epätasa-arvoista kohtelua. Mikäli häirintäyhdyshenkilö saa useita ilmiantoja samanlaisesta tilanteesta esimerkiksi tietyllä alalla, voi hän viedä asian eteenpäin kyseisen yksikön johtoon. Mikäli häirintätapaus vaatii välitöntä puuttumista, häirintäyhdyshenkilö ohjaa opiskelijan korkeakoulun turvallisuuspäällikön, opiskelijaterveydenhuollon tai poliisin luo, mutta päätös asian eteenpäin viemisestä on aina opiskelijalla.

3.3 Opettajatutor

JAMKin ohjaustoiminnan yksi näkyvin ja tärkein toimija on opettajatutor. Kullekin opiskelijalle ja opiskelijaryhmälle nimetään oma opettajatutor. Opettajatutorin tulee pyrkiä luomaan avoin ja luottamuksellinen suhde omiin opiskelijoihinsa, jotta arat ja sensitiiviset asiat tulevat esille ja opettajatutorin tietoon. Myös opettajatutorin kanssa käytävät vuosittaiset henkilökohtaiset HOPS- ja uraohjauskeskustelut mahdollistavat monien henkilökohtaisten ja luottamuksellisten asioiden kuulemisen ja keskustelun opiskelijoille. Keskustelussa tulee olla luonteva tuoda esille kiusaamistapaukset opiskelijaa itseään koskien tai havainnot toisen opiskelijan tai henkilökunnan edustajan toiminnasta kiusaajana tai kiusattuna. Kiusaamisepäily saattaa myös tulla opettajatutorin tietoon toiselta opiskelijalta tai opettajakollegalta tai muulta henkilökunnalta. Nämä huolet ja havainnot on nostettava esille mielellään heti niiden esiintyessä ja sovittava jatkotoimista asia selvittämiseksi.

Opettajatutoreita on koulutettu erilaisissa kohtaamisen ja huolen puheeksioton teemoissa ja asioissa sekä verkostotyössä. Kiusaamisilmiötä - tai mitä tahansa huolta koskien jäsentävä arkinen työkalu on huolen vyöhykkeen näkökulma, jota opettajatutor voi hyödyntää esiintuodussa kiusaamisasiassa. Opettajatutorin tulee määrätietoisesti selvittää asian todellinen tilanne ja kuulla eri asianosaisia erikseen ja yhdessä sekä etsiä tämän pohjalta ratkaisuja kiusaamistilanteen tai -tilanteiden poistamiseksi yhdessä. Tarvittaessa

23.6.2020

opettajatutor voi konsultoida asiasta yksikön opinto-ohjaajaa tai JAMKIn opintopsykologeja tai JAMKOn häirintäyhdyshenkilöä.

3.4 Opinto-ohjaaja

Kussakin yksikössä toimii opinto-ohjaaja, jonka tehtävänä on tukea ja ohjata opiskelijaa, jolla on eri syiden vuoksi tiiviimmän ja laaja-alaisemman ohjauksen tarve opinnoissaan. Ohjauksen tarpeet tulevat esimerkiksi haasteellisista elämäntilanteista, elämänhallinnan puutteesta, yksilöllisistä tuen tarpeista oppimisessa ja opiskelumotivaation pulmista.

Opettajatutorin ohella opinto-ohjaajat voivat toimia kiusaamisen ja epäasiallisen kohtelun mallissa yhtenä luontevana edustajana, jonka kanssa asianosainen ottaa asian puheeksi, ja mikäli tilanne edellyttää.

3.5 HyPe Team

JAMKissa toimii opiskeluhyvinvointiryhmä HyPe Team (Hyvinvoinnin perään), jonka tehtävänä on edistää opiskelijan terveyttä ja opiskelukykyä, edistää opiskeluyhteisön hyvinvointia sekä ehkäistä syrjäytymistä. HyPe Teamin tehtävä on ylläpitää keskustelua opiskelijoiden hyvinvointiin liittyvistä aiheista, tuoda esille uusimpia tutkimustuloksia sekä kehittää niiden pohjalta opiskeluyhteisöä, jolla on valmiuksia ennaltaehkäistä, tunnistaa ja puuttua kiusaamiseen ja syrjintään.

HyPe Teamin kuuluvat opintopsykologi, oppilaitospappi, opinto-ohjaajat sekä edustajat opiskelijapalveluista, kansainvälistymispalveluista, kirjastosta, opiskeluterveyden- huollosta, korkeakoululiikunnasta ja JAMKOsta.

3.6 Oppilaitospappi

Oppilaitospappi tekee kiusaamisen, syrjinnän ja yksinäisyyden ennaltaehkäisevää työtä kehittämällä ja tukemalla yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja hyvinvointia JAMKissa.

Oppilaitospapin rooliin kuuluu opiskelijan yksilöllisen kohtaamisen kautta tunnistaa ja keskustella kiusaamisesta, häirinnästä tai syrjinnästä. Useimmiten kiusaaminen, syrjintä tai aikaisemmat kokemukset kiusaamisesta tulevat esille opiskelijan itsensä kertomana. Oppilaitospapin tehtävä on auttaa opiskelijaa käsittelemään kokemuksiaan, tukea kiusaamistilanteessa sekä puuttua kiusaamiseen yhteistyössä muiden verkostojen kanssa. Oppilaitospappia voi pyytää opiskeluryhmässä ilmenevän kiusaamisen purkamiseen ja käsittelyyn koko ryhmän tasolla tai niiden henkilöiden välillä, jota kiusaaminen koskettaa.

23.6.2020

3.7 Opintopsykologi

Opintopsykologinen ohjaus on osa JAMKin ohjausjärjestelmää. Opintopsykologi ohjaa ja kehittää JAMKissa tehtävää opiskeluhyvinvointityötä ja opintopsykologinen palvelu kuuluu opiskelijoiden hyvinvointipalveluihin.

JAMKin opiskelijat ja henkilökunta voivat konsultoida opintopsykologia akuuteissa kiusaamistilanteissa, joissa opiskelijat ovat osallisia. Tämän lisäksi JAMKin opiskelijat voivat hakea keskustelutukea opintopsykologin yksilövastaanotolta kiusaamiskokemusten käsittelyyn. Mikäli kiusaaminen on akuuttia se edellyttää tilanteen purkua verkostomaisella työotteella. Aikaisemmat kiusaamis- ja tai syrjintä kokemukset voivat jättää jälkiä esimerkiksi opiskelijan minäkäsitykseen ja itsetuntoon. Aiemmin kiusatun opiskelijan saattaa olla vaikea asettua uuteen opiskeluryhmään ja sosiaaliseen vuorovaikutukseen saattaa liittyä varovaisuutta ja epävarmuuden tunteita.

3.8 Opiskelijaterveydenhuolto

Kiusatuksi tulemisen tunne on yksi traumaattisimmista kokemuksista nuoren elämässä eikä siitä toipuminen tapahdu itsestään. Kiusatuksi tullut tarvitsee korjaavaa tukea hyvinvointiongelmiansa. Opiskeluterveydenhuollossa tarjotaan tukea ja tietoa koulukiusaamisen seurauksista psyykkiselle, fyysiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille. Ymmärryksen lisääntyminen lisää itsetuntemusta ja voi auttaa opiskelijaa hakeutumaan tarvitsemansa avun äärelle. Opiskeluterveydenhuollossa voidaan tarjota keskustelumuotoista apua kiusaamista kokeneille terveydenhoitajien, lääkäreiden, psykologin, depressiohoitajan tai psykiatrisen sairaanhoitajan toimesta.

23.6.2020

4 Epäasialliseen kohteluun ja kiusaamiseen puuttumisen toimintamalli

*) Asian voi ottaa puheeksi kenen tahansa korkeakouluyhteisöme jäsenen kanssa. Keski-össä ovat tutorit, mentorit, opettajatutorit, opinto-ohjaajat, opintosuhteet, oppilaitospappi, opintopsykologi, opiskeluterveydenhuolto, häirintäyhdyshenkilö, opiskelijakunta ja kirjasto.

**) Sovittelijoita ovat opettajatutor, opinto-ohjaaja, oppilaitospappi tai JAMKOn häirintäyhdyshenkilö. Sovittelijana voi toimia myös joku muu erikseen nimetty henkilö, joka on saanut koulutuksen sovittelijana toimimiseen.

23.6.2020

5 Toimintamallin seuranta, arviointi ja päivittäminen

Koulutuksen kehittämispalveluilla on vastuu epäasiallisen kohtelun ja kiusaamiseen puuttumisen toimintamallin toimivuuden arvioimisesta ja tarvittaessa sen päivittämisestä yhteistyössä Jyväskylän ammattikorkeakoulun Eettisen toimikunnan ja Opiskeluhyvinvointi -työryhmän (HYPE-tiimi) kanssa vuosittain. Arvioinnissa hyödynnetään dokumentoituja asiakirjoja ja mahdollisesti asianosaisten kokemuksia sekä opiskelijoilta kerättyä palautetta. Lisäksi Koulutuksen kehittämispalvelut arvioi riittävää sovittelijoiden määrää ja heidän kouluttautumistaan tehtävään. Toimintamalli on luettavissa ja siitä tiedotetaan opiskelijoiden ELMO-Intrassa sekä henkilöstö-Intrassa.

Epäasiallisen kohtelun ja kiusaamisen toimintamallin käsittelyn yhteydessä syntyvät asiakirjalliset tiedot käsitellään ja arkistoidaan sähköisesti JAMKin asianhallintaan (Tweb) jossa niitä säilytetään JAMKin tiedonohjaussuunnitelman mukaisesti. Mikäli sovitteluun osallistuu muita, kuin JAMKin henkilöstöön kuuluvia, toimitetaan asiakirjallinen tieto JAMKille paperilla ja liitetään sähköisesti asianhallintaan. Prosessista ja asiakirjallisten tietojen käsittelystä laaditaan erillinen ohjeistus.

6 Lähteet

[Huolen vyöhykkeet](#) (Aluehallintovirasto) (PDF)

[Järjestyssäännöt, Jyväskylän ammattikorkeakoulu](#) (ELMO intra)

[Eettiset periaatteet, Jyväskylän ammattikorkeakoulu](#) (Opinto-opas)

[Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2017- 2022 Jyväskylän ammattikorkeakoulu](#) (PDF)

[Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus 2016](#) (YTHS Ylioppilaiden terveydenhuoltosäätö) (PDF)

[Laki naisten ja miesten tasa-arvosta 609/1986](#)(Finlex)

[Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014](#) (Finlex)